

Kampüste Eleştirel Pedagoji

Boğaziçi Üniversitesi Eleştirel Eğitim Topluluğu¹

Freire'nin eğitime yaklaşımında vurguladığı gibi, özgürleşmeye giden yolda öğretmen ve öğrenci, uzman ve acemi konumları ortadan kalkar; herkes kendisini araştırmaya ve öğrenmeye, gelişmeye, bir başkasına öğretmeye, konumundan bağımsız başkasından öğrenmeye açık tutmalıdır. Tam da bu konuya yönelik olarak, Boğaziçi Üniversitesinden birkaç lisans öğrencisi olarak birbirimizden öğrenmek, birbirimize öğretmek, ilgilendiğimiz alanları çevremizde ilgilenebileceğini düşündüğümüz başkalarıyla da paylaşmak düşüncesiyle bir topluluk kurma kararı aldık. Boğaziçi Eleştirel Eğitim Topluluğu, Bahar 2024 döneminde eğitim fakültesinden öğrencilerin toplumsal ve akademik sıkışmışlığa karşı bölünmüş bireysel mücadelelerin birlikte örgütlenmeye ve öğrenmeye dönüşmesi ihtiyacından doğdu.

Bahar 2024 döneminden itibaren dört hafta boyunca toplantılar gerçekleştirerek farklı fakülte ve bölümlerden öğrenciler olarak eğitime içkin sorunları ve piyasa aracı haline getirilen eğitim olgusunun kendisini tartışmaya açtık. Eleştirel yaklaşımımızı güçlendirmek adına safsatalar üzerine konuştuğumuz bir oturum gerçekleştirdik. Bu toplantılarda duyduğumuz tartışma alanları ihtiyacını yaz döneminde çalışmalarımızı sürdürerek karşılamaya çalıştık. Eleştirel Pedagoji dergisinden alınan dört yazının işlendiği toplantıların hasretini çektiğimiz güçlendirici tartışmaların bizi eğitimin farklı alanlarını ve bireysel kaygılarımızı paylaşmaya hazırladığını gördük. Güz 2024 dönemine geldiğimizde ise yeniden formüle ettiğimiz tartışma grubumuzun yanı sıra alanın en temel okumalarından "Ezilenlerin Pedagojisi" kitabını tartıştığımız ikinci bir grup kurduk. Freire'yi hiç duymamış ya da duysa da çalışmalarına yaklaşmamış arkadaşların da bulunduğu toplantılar serisinde ezen ve ezilen kimlikleri, bankacı eğitim modeli, diyalog, devrimci öğretmen ve öğrencilik, radikal sevgi gibi temel Freireyen kavramlar üzerine konuştuk. Mezunlarımızdan Dilek Çankaya'nın katılımıyla Freire kavramları çerçevesinde bir grup çalışması, sınıflarda toplumsal cinsiyet yargılarını yıkan diyaloglar kurmak üzerine de bir eğitim düzenledik.

¹ bogazicielestirelegitim@gmail.com

Yaz aylarında Eleştirel Pedagoji dergisinden dört adet okuma önceliklendirildi. Giroux ve Apple gibi alanın önemli isimlerine ait iki yazı ile halihazırda Eleştirel Pedagoji dergisinin aktifleştirilmesinde görev alan Hasan Hüseyin Aksoy ve Yasemin Tezgiden Cakcak hocalarımızın eleştirel pedagojiyi ülkemiz pratikleriyle ilgili olarak ele aldıkları iki yazı seçtik. Bu makaleler okunarak yürütülen tartışmalardan derlediklerimizi ise şu şekilde oldu.

Hafta 1

Okuma: Giroux, H. A., (2014). Okullar hayal gücünün ölü bölgeleri olduğunda: Bir eleştirel pedagoji manifestosu. *Eleştirel Pedagoji*, 34, 4–11.

“Bu durumda eleştirel pedagoji bilginin, iktidarın, arzunun ve deneyimin hangi özel öğrenme koşulları altında üretildiğine dikkat çeker ve böyle yaparak öğretimin sadece bir yöntem olduğu veya değerlerden, normlardan ve iktidardan ve bu nedenle de öznenin kendisi ve genç insanlara önerdiği gelecek üzerindeki mücadeleden ayrı olduğu fikrini reddeder. Eleştirel pedagoji kendi etkisini, edilgen özneler üzerindeki yetki kullanımı yerine, eğitimi, sosyal olarak sorumlu ve yurttaş olarak yetkin öğrencilerin yaratılmasında merkez olarak gören bir proje içinde konumlandırır. Bu tip bir pedagoji, kamu okullarının demokratik kamu alanları olduğu, eğitimin demokrasinin işleyişinde temel olduğu ve öğretmenlerin bu eğitimi geliştirmek için en sorumlu unsurlar olduğu fikrini destekler”.

Eleştirel eğitim alanındaki ilk toplantımıza haftanın makalesini eleştirerek başladık. Eğitimdeki büyük sorunları bir araya toplaması açısından beğendiğimiz bir makale olsa da sadece şikayet eder tavrda olmasını beğenmedik. Çokça Amerika’ya özgü durumlardan bahsedildiği için uzak hissettiğimiz kısımları oldu.

Eğitimdeki eşitsizlikten ve eğitim seviyelerinin neden olduğu eşitsizlikten, kapitalizmin ve neoliberalizmin bunlardaki etkisinden konuştuk. Sistemi beğenmesek de içinde iyi bir konumda yer edinmek için nasıl çabaladığımızla ilgili bireysel örnekler verdik. Bireyselci bu tutumun sistemin devamını sağladığını tartıştık.

Eğitimin amacı ve tanımı üzerinde uzunca durduk. Eğitim kendini geliştirme için midir, para kazanmak için midir diye tartıştık. Eğitimle aslında istemin devamının amaçlandığını fark ettik. Makineleşen üretimin işçiyi sıkıştırdığı konumu satirik olarak ele alan Modern Times filmi aklımıza geldi, dönem içinde izleyip eğitim üzerinden yorumlamayı düşündük. Kendi deneyimlerimiz üzerinden eğitimi tanımlamaya çalıştık uzunca ve sonraki hafta da bu konuda devam etmek üzere ayrıldık.

Bu haftadaki dönütler ile normalde 3. Hafta okuması olmasına rağmen Eğitim Tanımı sorunsalı ile ilgilenmek için okumayı 2. Haftaya aldık.

Hafta 2

Okuma: Aksoy, H. H., (2017). Eğitimin tanımı sorunsalı ve “eleştirel pedagojiler”. *Eleştirel Pedagoji*, 53-54, 70-75.

“Eleştirel eğitim alanının anaakım eğitim kuramlarından ayrılmasına yol açan ilk başlıklardan biri eğitime ve işlevine atfedilen anlamdır. Eleştirel teoriden hareket eden yaklaşımlarda eğitimin mutlak, genelgeçer bir anlamı ve işlevinin olmaması, daha çok bağlamsal bir anlamı olması nedeniyle, her topluluğun-toplumun ya da başka bir yanıyla toplumsal formasyonun içinde sürdürülen eğitim faaliyetinin yüklendiği ya da bu sürece atfedilen anlam ve işlev değişebilecektir.”

Bu toplantının makalesini önceki haftadan kalan sorularımıza cevaplar bulmamız açısından oldukça beğendik. Tek bir eğitim tanımı değil de farklı eğitim tanımları oluşu, tanımı yapanların görüşleri doğrultusunda eğitimin misyonunun belirlenmesi fikirleri hoşumuza gitti ve konuşmamızı biz nasıl bir eğitim tanımı istiyoruz, idealimizdeki eğitimde amaçlarımız ne olacak gibi sorulara yönlendirdi. Sistemin devamındansa öğrencilerin iyiliğini hedef alan bir eğitimi tercih edeceğimizi konuşurken bunun da bireyselci bir düşünce olabileceğini ve anlık iyilik, gelecekteki iyilik gibi çeşitli boyutlar kazanabildiğini fark ettik.

Eşitsizlikler, güç dengeleri ve yaygın bildiğimiz eğitim tanımının bunlara etkisini önceki haftanın devamı niteliğinde tartıştık. Ezilenlerin Pedagojisi okumasını dönem içine yayma kararı aldık.

Eleştirel pedagojiler açıklaması üzerinden topluluk olarak nasıl bir bakış açısını izlemek istediğimizi konuştuk, saygı çerçevesinden çıkmadan her türlü fikre eleştirel bakabilmeyi hedeflediğimizi vurguladık.

Hafta 3

Okuma: Apple, M., (2016). Eğitim toplumu değiştirebilir mi? *Eleştirel Pedagoji*, 48, 15-23.

Makaleye göre eleştirel eğitimci olan birisinin yapması gereken belirli kurallar olduğunu belirtiyor:

1. **Doğruyu Söylemek:** *Eleştirel eğitimciler, toplumsal gerçekleri anlatmalı ve uç söylemlerden kaçınmalıdır.*
2. **Çelişkileri Aramak ve Olasılıklara Odaklanmak:** *Çelişkileri aramalı, olasılıkların mümkün olduğu alanlara odaklanmalıyız. Her zaman eylem için alan vardır.*
3. **Eleştirel Demokratik Eğitimin Sekreterleri Olarak Çalışmak:** *Üniversitelerdeki eleştirel eğitimcilerin görevi bu anıları canlı tutarak insanların hegemonya karşısı işler yapılabileceğine inanmalarını sağlamaktır. Daha demokratik işler yapmak mümkündür.*

4. **Epistemolojik Çatışmalar Yaşamak:** *Neoliberal ve neomuhafazakârlar akılcılığı daraltarak sayılara indirgemeye çalışırken, gerçek akılcılığın dayanışma ve toplumsal birliktelik olduğunu göz ardı ediyorlar. Sınıf, ekonomi, toplumsal cinsiyet, din ve ırk gibi faktörlerin hepsi toplumsal yapıyı şekillendirir.*
5. **Bilgiyi Toplumsal Hareketlere Vermek:** *Her birimiz buradayız, tanıdığımız tanımadığımız birçok insanın fedakârlıkları sayesinde bu kurum inşa edilerek ayakta kaldı. Onlar bize burada olmamız için maddi ve duygusal destek verdiler.*
6. **Farklı Biçimlerde Konuşmak ve Yazmak:** *İnsanlarla sadece akademik bir dilde değil, herkesin anlayabileceği şekilde iletişim kurmayı öğrenmeliyiz. Sadece Foucault'un anlayabileceği şekilde değil :)*
7. **Toplumsal Hareketlere Katılmak:** *Eğitim bakanlıkları bizler iyi fikirlere sahip olduğumuz için değişmiyor. Bu fikirler önemli elbette, ama oradaki değişiklikler birileri daha fazla katlanamayacaklarını söyledikleri için ya da şunu yapın dedikleri için gerçekleşiyor. Hareketleri inşa etmeli ve onlara katılmalıyız.*
8. **Eleştirel eğitim, öğretimden, tekniklerden ibaret değildir:** *Eleştirel eğitim, sadece teknik bilgi ve becerilerle sınırlı olmayıp, öğretmenlerin öğrencilerine model ve mentor olarak rehberlik etmesini gerektirir. Eğitimcilerin, neoliberal çağın zorluklarına rağmen risk alarak denemeler yapması ve öğrencilere bu çabayı göstermesi gerekir.*
9. **Sohbete Katılamayanlar İçin Alan Yaratmak:** *Sohbete katılamayan ve fırsat eşitsizliği yaşayan bireyler için alan yaratmak ve onların hayallerine, fedakârlıklarına saygı göstererek sorumluluklarımızı yerine getirmek zorundayız.*

"Bizler asla balkonda durmamalıyız. Toplumsal hareketlere katılmalıyız. Genelde tarihsel olarak eğitimi değiştiren toplumsal hareketler olmuştur ve eğitimciler bunlara katılmış, bunlara önderlik etmemiştir. Eğitim bakanlıkları bizler iyi fikirlere sahip olduğumuz için değişmiyor. Bu fikirler önemli elbette, ama oradaki değişiklikler birileri daha fazla katlanamayacaklarını söyledikleri için ya da şunu yapın dedikleri için gerçekleşiyor. Hareketleri inşa etmeli ve onlara katılmalıyız."

Makale, özellikle başka ülkelerde de bizdekine benzer durumlar olduğunu göstermesi nedeniyle çok hoşumuza gitti. İngilizce eğitim görmek ve yabancı dilde eğitimin bir tür prestij göstergesi gibi yansıtılması üzerine konuştuk. Modern dünyaya yetişmek için zorunluluk olup olmadığını tartıştık, herkesin bildiği varsayılabilecek geçerli akademi dili İngilizce olduğundan çeviri yapılmadığını ama Türkçe eğitim politikası izlense çevirilerin kolayca yapılabileceği gibi bir durum oluşturamayacağını konuştuk.

Neoliberalizm konusunda makalenin içeriğini beğendik, önceki iki haftanın güzel bir özeti olmuş, önceden çok konuştuğumuz bir konu olduğundan hızlı geçtik. Eğitimde eşitsizlik ve benzer beklentilerle değerlendirilen bireylerin aslında aynı noktadan başlamamış olmaları üzerinde uzunca durduk. Öğrenci seçimi veya değerlendirme yöntemlerinin eşitsizliği üzerinden standart sınavla öğretmen önerisi gibi yöntemleri karşılaştırdık, öznel değerlendirme yöntemlerinde öğretmenlerin bireysel önyargılarının önemli bir faktör olduğuna dair örnekler verdik.

Son olarak makaledeki neleri yapmamız gerekiyor, eleştirel pedagojinin ilkeleri maddeleri üzerinden geçtik. Bizim de yapmak istediğimizin ve toplulukta kendimize edineceğimiz ilkelerin bunlar olduğunu konuştuk.

Hafta 4

Okuma: Tezgiden Cakcak, Y., & Kaymak, M. (2020). Eleştirel pedagoji tartışmaları: Toplumsal krizlerde eğitim. *Eleştirel Pedagoji*, 64, 4–14.

Yaşadığımız krizleri normalleştirip, sistemin ürettiği verili bilgiyi aktarmak yerine, bu krizlerin nedenlerine, çözümlerine, krizsiz bir toplumun olanaklılığına dair bilgi üretmesi gerekiyor. İçinde yaşadığımız distopyaya karşı cesurca ütopya üretmesi gerekiyor. Ezilenlerin yanında, ezilenlerle birlikte umudun pedagojisini örgütlemesi gerekiyor.

...

Eleştirel eğitim çevresindeki eğitimcilerin gerçekliğin bilgisinin paylaşılması ve çoğaltılması için derslerini değerlendirebilirler. Bu krizin anatomisini doğru kavramak, kendini korumak ve bu konuda toplu bir bilinç oluşturmak için elimizdeki imkanları değerlendirmek zorundayız.

Eğitimin gerçek hayattan uzaklığından konuştuk. Krizlerden, pandeminin toplumsal bir travma olmasına rağmen bireysel sorumluluğa indirilmesinden ve biter gibi olduğu an halı altına süpürülmesinden, mental sağlık endüstrisinin de bireyselliğinden konuşup buradan rekabet konusuna geldik. Olimpiyatlar salt rekabet için kurulmuş bir organizasyonken bununla eğitim düzeninin benzerliğini fark edip şaşırдық. Eğitim rekabet için mi olmalı, sorusunu tartıştık. Doğa ve yetiştirilme üzerinden rekabet doğal mıdır sorusunu düşündük. Rekabeti kapitalizmin getirdiğinden, rekabetin sınıf ayrımıyla ilişkisinden konuştuk.

Makaledeki yaşadığımız distopyaya karşı ütopya üretmek, ezilenlerle birlikte umudun pedagojisini örgütlemek gibi ifadeler özellikle beğendiğimiz yerler oldu.

Dört haftalık ilerlemeyi açıkça gördüğümüz bir toplantı oldu. Sistem içinde yerimizi bulma fikirlerindense gerçekten sisteme eleştirel bakabilen bir noktadan, ilk toplantıda daha çok öne çıkan bireysel kaygılardan toplumsal

iyiliği önceleyerek konuştuğumuzu fark ettik. İlk haftalarda konuşulan eğitimin amacı gibi temel konuları gerçek hayata bağladığımız bir toplantı oldu.

Sonuç Yerine Bir Çağrı

Boğaziçi Üniversitesinin yıllardır süren direnişinde geldiğimiz son nokta; direnen akademisyenlerin sayısının kayyım yönetimce giderek azaltılması, direnen öğrencilerin tepeden inme paraşüt hocalarca düzenli olarak zorbalığa uğratılması ve yeni gelen öğrencilerin neye karşı direnildiğini, eski Boğaziçi halini öğrenmelerinin neredeyse imkansız olduğu bir ortam içinde kendilerini bulması oldu. Eleştirel eğitim temeliyle kendi durumumuzu da değerlendirdiğimiz ve yeni praksis yolları aradığımız topluluğumuzda yeni Boğaziçililere farkındalık kazandırdığımız durumlar olduğunu gördük ancak bu ne yazık ki her plan ve işimizin sorunsuz ilerlediği anlamına gelmiyor. Çağıracağımız konukların kampüse girişinin yasaklanması, öğrenci faaliyetlerinin yürütülebileceği alanların gün geçtikçe azaltılması, okulda asmak istediğimiz afişlerimizin kayyım yönetimce onaylanması gerektiği, onaylanmaması, onaylansa bile güvenliklerce kaldırılması gibi sorunların yanına son eklenen; danışman hocamız Nazlı Somel'in görevinin gerekçe göstermeksizin sonlandırılması oldu.

Hak etmediği ve pozisyonu için açıkça yetersiz olduğu halde tanıklık vasıtasıyla onlarca yeni akademisyeni göreve getiren kayyım yönetim, eski Boğaziçili hocaların üniversiteden uzaklaştırılmasına hızlanarak ve artan bir nefretle devam ediyor. Güz dönemi sonunda görevine son verilen pek çok diğer hocanın arasında bulunan danışman hocamız olmasının yanında bu alanla tanışmamızı sağlayan ve her daim bize odasını açarak değerli vaktini ayıran Nazlı Somel hocamızı burada sevgiyle anmak ve yasal süreçlerinde adalet bulabilmesi dileklerimizle birlikte Kayyım yönetime de vazgeçmeyeceğimizi iletmek isteriz.

Diğer yandan eğitimi bu çerçeveden irdeleyen, yatay olarak sıra arkadaşlarıyla örgütlenen başka öğrenciler olduğunu da biliyoruz. İçinden geçtiğimiz bu zorlu dönemde yalnız olmadığımızı bilmek bize güç veriyor. Bu alanda sürdürdüğümüz çalışmalarda farklı üniversite ve topluluklardan arkadaşlarımızla birleşerek mücadelemizi genişletmek bizi çok mutlu eder. Bize Instagram sayfamız 'beetboun'dan ve mail adresimizden ulaşabilir, birlikte etkinlikler ve akademik çalışmalar geliştirmek için iletişime geçebilirsiniz.